

Victòria Mora, divulgadora del patrimoni jueu de la ciutat de Barcelona

Jordi CASANOVAS MIRÓ

Membre del Comitè Editorial de TAMID

Vaig conèixer la Victòria l'any 1974 a la seu del que en aquells moments es coneixia com a Museu d'Història de la Ciutat i des d'un primer moment es va mostrar col·laboradora i afable. Vaig anar a parar al museu per l'encàrrec que m'havien fet de redactar una primera crònica d'una visita que havíem fet, patrocinada per l'Amistat Judeocristiana, seguint el rastre de les restes judaiques encara visibles en diferents punts de la ciutat, i posteriorment la seva col·laboració va ser constant en la preparació del capítol de la meua tesi dedicada a les inscripcions hebrees de Barcelona.

Eren els darrers anys de Frederic Udina com a director del museu i els primers de Josep M. Garrut. La Victòria actuava en aquell moment com a conservadora de medieval sota un cert guiatge de Margarida Tintó. L'interès per la presència jueva a Barcelona era relatiu i només afectava, de fet, els qui d'una manera o altra hi estaven implicats. Els materials al nostre abast eren escassos i en els darrers temps s'havien produït poques novetats. La darrera intervenció arqueològica d'un conjunt específicament jueu havia estat l'excavació de la necròpolis jueva de Montjuïc els anys 1945-1946, i d'això feia més de vint-i-vuit anys.

La Victòria em va posar a les mans un exemplar de *Las inscripciones hebraicas en España* de Francisco Cantera i Josep M. Millàs i em va mostrar part del seu regne, constituït per les sales VI-VII, anomenades «Testimonios Judeo-àrabs». Eren dues sales de dimensions reduïdes, ubicades en el primer replà de l'escala principal del pati del museu, i se centraven en dos punts bàsics: els anomenats «banys àrabs» i la necròpolis de Montjuïc. Sense exagerar, podem considerar-les una forma embrionària del futur Centre d'Interpretació del Call i, tot i les limitacions de l'època, es tractava de dos espais d'una museografia força avançada, presidits per una maqueta preciosa dels banys i per unes maquetes de les diferents tipologies de sepultures localitzades a Montjuïc. Completaven les sales diferents fragments d'inscripcions hebrees que la Victòria em va anar comentant amb l'ajut inestimable del catàleg de Cantera i

Millàs. El que ja em va cridar molt l'atenció en aquell moment és que la Victòria tenia molt clar que, juntament amb els grans protagonistes citats per tot-hom, hi havia uns quants personatges, molt pocs, que ella coneixia molt bé i que gràcies a les seves explicacions cobraven nova vida. És així com vaig conèixer, primer de paraula i després en persona, Joaquim Morales, autor de la maqueta dels banys i supervisor sobre el terreny de les excavacions a Montjuïc, que molt generosament em va convidar a casa seva i em va ensenyar diversos escrits i dibuixos que havia fet a peu d'excavació. Aquest coneixement de la infrahistòria de fets molt diversos feia que les aportacions de la Victòria fossin especialment valuoses i, tot i que no feia gaires anys que estava al museu, coneixia molt bé tots els mecanismes del seu funcionament.

Vaig poder tractar la Victòria des del 1974 en endavant al llarg de trenta anys molt intensos en els quals sovint les nostres tasques s'imbricaven. Ja des dels primers moments ella es manifestava com era, i ningú no podia al·legar engany. Sabia moltes coses i anava acumulant experiència i coneixements com una formigueta. El seu tarannà senzill va fer que no es plantegés mai d'una manera seriosa convertir-se en una dona erudita o fer carrera acadèmica, i això es fa manifest especialment en el fet que va publicar poques coses i totes amb un caràcter essencialment divulgatiu. Es va convertir en un pont que facilitava el contacte entre el món exterior i el museu, especialment en aquells aspectes que suposaven un coneixement pràctic en relació amb qualsevol tema. Per aquesta raó, crec que el millor que podem dir sense exagerar és que era la persona amb qui qualsevol hagués volgut tractar en relació amb qualsevol cerca feta en qualsevol museu. Aquesta manca d'especialització acadèmica assumida de manera voluntària la va portar a convertir-se en una gran divulgadora del patrimoni jueu de la ciutat de Barcelona, i en aquest paper és com la recordarem tots.